М. А. БУЛГАКОВ: СОБАЧЬЕ СЕРДЦЕ
(1925)

«Этим что нужно?» – удивлённо подумал пёс.

Гораздо более неприязненно встретил гостей Филипп Филиппович. Он стоял у письменного стола и смотрел на вошедших, как полководец на врагов.

Ноздри его ястребиного носа раздувались. Вошедшие топтались на ковре.

– Мы к вам, профессор, – заговорил тот из них, у кого на голове возвышалась на четверть аршина копна густейших вьющихся волос, – вот по какому делу…

– Вы, господа, напрасно ходите без калош в такую погоду, – перебил его наставительно Филипп Филиппович, – во первых, вы простудитесь, а, во вторых, вы наследили мне на коврах, а все ковры у меня персидские.

Тот, с копной, умолк и все четверо в изумлении уставились на Филиппа Филипповича. Молчание продолжалось несколько секунд и прервал его лишь стук пальцев Филиппа Филипповича по расписному деревянному блюду на столе.

– Во-первых, мы не господа, – молвил, наконец, самый юный из четверых, персикового вида.

– Во-первых, – перебил его Филипп Филиппович, – вы мужчина или женщина? Четверо вновь смолкли и открыли рты. На этот раз опомнился первый тот, с копной. – Какая разница, товарищ? – спросил он горделиво.

PSÍ SRDCE
(Ludmila Dušková, 1989)

Co tyhlety tu hledaj? divil se pes.

Ještě mnohem nevlídněji uvítal hosty Filipp Filippovič. Stál u psacího stolu a prohlížel si je jako vojevůdce své nepřátele.

Chřípí jeho orlího nosu se nadouvalo. Příchozí přešlapovali na koberci.

„Jdem za vámi, profesore,“ spustil chlapík, jemuž trčela nad čelem dobře čtvrtsáhová hustá kudrnatá kštice, „v jedné záležitosti...“

„Pánové by opravdu neměli v tomhle počasí chodit bez galoší,“ skočil mu do řeči mentorsky Filipp Filippovič, „mohli by nastydnout, to za prvé, a za druhé mi tu našlapou... na perské koberce...“

Ten kudrnatý zmlkl a všichni čtyři vytřeštili oči. Mlčení trvalo několik vteřin a přerušovalo je pouze klepání profesorových prstů do dřevěného malovaného talíře na stole.

„Za prvé nejsme žádní pánové,“ vypravil ze sebe konečně benjamínek celé čtveřice s broskvovouletí.

„Za druhé,“ skočil do toho Filipp Filippovič, „jste muž nebo žena?“

Ti čtyři opět zmlkli a otevřeli ústa. Tentokrát se první vzpamatoval ten s kšticí. „Jaký je v tom rozdíl, soudruhu?“ zeptal se hrdě.

PSÍ SRDCE
(Alena Morávková, 1990)

Copak ti potřebujou? podivil se v duchu pes. Mnohem nevraživěji uvítal hosty profesor. Stál u psacího stolu a hleděl na příchozí jako vojevůdce na nepřátele.

Chřípí jeho jestřábího nosu se rozšířilo. Příchozí přešlapovali na koberci.

„Jdeme k vám, profesore,“ začal první s mohutnou hřívou, která dosahovala výšky dobrých patnácti centimetrů, „máme takovou věc...“

„Pánové, neměli byste chodit v takovém počasí bez galoší,“ přerušil ho poučným hlasem profesor, „za prvé nastydnete a za druhé, našlapali jste mi tady a já mám všechny koberce perské.“

Ten s hřívou se odmlčel a všichni čtyři udiveně vykulili oči na profesora, Mlčení přerušované pouze bubnováním profesorových prstů na malovanou dřevěnou mísu, která stála na stole, trvalo několik vteřin.

„Za prvé my nejsme žádní pánové,“ prohlásil konečně nejmladší z nich, který vypadal jako broskvička.

„Za prvé,“ přerušil i jeho profesor, „jste muž, nebo žena?“

Čtveřice se znovu odmlčela s ústy dokořán. Tentokrát se vzpamatoval první ten s hřívou. „Jaký je v tom rozdíl, soudruhu?“ zeptal se hrdě.

– Я – женщина, – признался персиковый юноша в кожаной куртке и сильно покраснел. Вслед за ним покраснел почему-то густейшим образом один из вошедших – блондин в папахе.

– В таком случае вы можете оставаться в кепке, а вас, милостивый государь, прошу снять ваш головной убор, – внушительно сказал Филипп Филиппович.

– Я вам не милостивый государь, – резко заявил блондин, снимая папаху.

– Мы пришли к вам, – вновь начал чёрный с копной.

– Прежде всего – кто это мы?

– Мы – новое домоуправление нашего дома, – в сдержанной ярости заговорил чёрный. – Я – Швондер, она – Вяземская, он – товарищ Пеструхин и Шаровкин. И вот мы…

– Это вас вселили в квартиру Фёдора Павловича Саблина?

– Нас, – ответил Швондер.

– Боже, пропал калабуховский дом! – в отчаянии воскликнул Филипп Филиппович и всплеснул руками.

– Что вы, профессор, смеётесь?

– Какое там смеюсь?! Я в полном отчаянии, – крикнул Филипп Филиппович, – что же теперь будет с паровым отоплением?

– Вы издеваетесь, профессор Преображенский?

– По какому делу вы пришли ко мне? Говорите как можно скорее, я сейчас иду обедать.

– Мы, управление дома, – с ненавистью заговорил Швондер, – пришли к вам после общего собрания жильцов нашего дома, на котором стоял вопрос об уплотнении квартир дома…

„Jsem žena,“ přiznal se mládeneček s broskvovou pletí a náramně se začervenal. Vzápětí neznámo proč zrudl až po uši další z příchozích — blonďák v beranici.

„V tom případě si můžete čepici nechat, ale vás, veleváženy pane, prosím, abyste si pokrývku hlavy podržel v ruce,“ důrazně prohlásil Filipp Filippovič.

„Nejsem tu pro nikoho veleváženy pán,“ odsekl blonďák, ale beranici smekl.

„Přišli jsem k vám,“ rovnou spustil ten s černou kšticí.

„Především — kdo je to: my?“

„My — jsme nový domovní výbor,“ s potlačovanou zuřivostí odpověděl černovlasý. Já se jmenuji Švonder, ona Vjazemská, tohle je soudruh Pestruchin a tohle Šarovkjan. A přišli jsme...“ — „Vás nastěhovali do bytu Fjodora Pavloviče Sablina, že?“

„Ano, nás,“ odpověděl Švonder.

„Proboha, s domem starého Kalabuchova je konec!“ zoufale zaúpěl Filipp Filippovič a spráskl ruce.

„Čemu se smějete, profesore?“

„Já že se směju? Jsem z toho neštěstí celý pryč,“ vykřikl Filipp Filippovič, „co teď bude s ústředním topením?“

„To má být výsměch, profesore Preobraženskij?“

„V jaké záležitosti jste za mnou přišli. Ale stručně, prosím, ještě jsem neobědval.“

„Jsme domovní výbor,“ nenávistně vyštěkl Švonder, „přišli jsme za vámi na základě ustanovení plenární schůze tohoto domu, kde jsme postavili otázku intenzity co do využití zdejších bytů...“

„Já jsem žena,“ přiznal se broskvový mladík v kožené bundě a začervenal se jako růže. Hned po něm bůhvíproč vzplanul jako mák další z příchozích, blondýn ve vysoké čepici.

„V tom případě vy můžete zůstal v čepici, a vás, vážený pane, prosím, abyste odložil pokrývku hlavy,“ řekl důrazně profesor.

„Nejsem pro vás žádnej váženej pán,“ zaprotestoval ostře blondýn a smekl čepici.

„My jsme k vám přišli,“ znovu začal černovlasý s hřívou.

„Především, kdo je to – my?“

„Jsme členové nově ustaveného domovního výboru,“ vysvětloval černovlasý s utajenou zuřivostí. „Já se jmenuju Švonder, tohle je Vjazemská a tady – soudruzi Pestruchin a Žarovkin. A tak jsme ...“ — „To vás ubytovali v bytě Fjodora Pavloviče Sablina?“

„Ano,“ odpověděl Švonder. .

„Panebože, Kalabuchovův dům je ztracen!“ zvolal zoufale profesor a spráskl ruce.

„Vy se smějete, profesore?“ rozzlobil se Švonder. — „Já že se směju?! jsem naprosto zoufalý!“ vykřikl Bobíkův pán, „co se teď stane s ústředním topením?“

„Vy se nám vysmíváte, profesore Preobraženskij?“

Co vás ke mně, přivádí? Mluvte pokud možno stručně, jdu obědvat.“

„My, členové domovního výboru,“ začal nenávistně Švonder, „k vám jdeme na základě schůze nájemníků vašeho domu, kde byl na programu problém uskrovnění, rozdělení velkých bytů ve vašem domě. Tak stojí otázka.“

– Кто на ком стоял? – крикнул Филипп Филиппович, – потрудитесь излагать ваши мысли яснее.

– Вопрос стоял об уплотнении.

– Довольно! Я понял! Вам известно, что постановлением 12 сего августа моя квартира освобождена от каких бы то ни было уплотнений и переселений?

– Известно, – ответил Швондер, – но общее собрание, рассмотрев ваш вопрос, пришло к заключению, что в общем и целом вы занимаете чрезмерную площадь. Совершенно чрезмерную. Вы один живёте в семи комнатах.

– Я один живу и работаю в семи комнатах, – ответил Филипп Филиппович, – и желал бы иметь восьмую. Она мне необходима под библиотеку.

Четверо онемели.

– Восьмую! Э-хе-хе, – проговорил блондин, лишённый головного убора, однако, это здорово.

– Это неописуемо! – воскликнул юноша, оказавшийся женщиной.

– У меня приёмная – заметьте – она же библиотека, столовая, мой кабинет – 3. Смотровая – 4. Операционная – 5. Моя спальня – 6 и комната прислуги – 7.
В общем, не хватает… Да, впрочем, это неважно. Моя квартира свободна, и разговору конец. Могу я идти обедать?

– Извиняюсь, – сказал четвёртый, похожий на крепкого жука.

– Извиняюсь, – перебил его Швондер, – вот именно по поводу столовой и смотровой мы и пришли поговорить. Общее собрание просит вас добровольно, в порядке трудовой дисциплины, отказаться от столовой. Столовых нет ни у кого в Москве.

„Co jste postavili? K čemu?“ zařval Filipp Filippovič. „Dejte si, prosím vás, tu práci a mluvte srozumitelně.“

„Postavili jsme otázku zintenzívnění bydlení.“ — „Dost. Už chápu. Je vám známo, že podle usnesení z 12. srpna tohoto roku se na můj byt nevztahují žádné zintenzivňovací ani stěhovací akce?“

„To je nám známo,“ odpověděl Švonder, „ale plenárka váš případ znovu přešetřila a dospěla k závěru, že máte ať tak či onak mnoho nadměrných metrů. Jde o absolutní nepoměr. Vy sám obýváte sedm pokojů.“

„Ano, já sám bydlím a pracuji v sedmi pokojích,“ odpověděl Filipp Filippovič, „a chtěl bych osmý. Nutně bych potřeboval knihovnu.“

Čtveřice oněměla.

„Osmý! Che—che,“ vypravil ze sebe blonďák s beranicí v ruce, „no, to se povedlo.“

„To je neslýchané,“ vzkřikl mládeneček, z kterého se vyklubala ženská.

„Mám čekárnu, a to je zároveň, jak si račte všimnout, moje knihovna, pak jídelnu, pracovnu — to jsou tři. Ordinace — čtyři, operační sál — pět. Moje ložnice — šest a pokoj pro služebnictvo — to je sedm. Ať tak či onak, je to opravdu málo... Ale to vás konečně nemusí zajímat. Mělo by vás ovšem zajímat, že na můj byt se vaše předpisy nevztahují. Mohu se jít naobědvat?“ — „Promiňte, ale...,“ ozval se čtvrtý, kterému prohnanost zrovna koukala z očí.

„Promiňte, ale...,“ skočil mu do řeči Švonder, „právě ve věci vaší jídelny a ordinace jsme za vámi přišli. Plenárka vás vyzývá, abyste se jakožto disciplinovaný pracující občan tohoto státu dobrovolně zřekl jídelny. Jídelnu už nemá v Moskvě vůbec nikdo.“

„Kdo na čem stojí?“ vykřikl profesor. „Pokuste se vyložit svoje myšlenky jasněji.“

„Otázka uskrovnění.“

„Stačí! Už chápu. Je vám známo, že výnosem z dvanáctého srpna můj byt nepodléhá jakémukoliv rozdělování a vystěhování?“

„Je nám to známo,“ odpověděl Švonder, „ale schůze nájemníků přezkoumala váš problém a došla k závěru, že celkem vzato zabíráte nadměrnou bytovou plochu. Nadměrnou. Bydlíte sám v sedmipokojovém bytě.“

„Žiju a pracuju sám v sedmipokojovém bytě,“ odpověděl profesor, „a přál bych si mít ještě osmý pokoj. Nutně bych ho potřeboval pro knihovnu.“

Čtveřice oněměla. „Osmý... He-he-he,“ zabručel blondýn bez pokrývky hlavy, „to je dobrý!“

„To je neskutečné!“ vykřikl mladík, který, jak se ukázalo, byl žena.

„Mám čekárnu a všimněte si, současně je to knihovna, dále jídelnu a pracovnu – to máme tři. Ordinace – čtyři. Operační pokoj – pět. Moje ložnice – to je šest a pokoj pro služebnou – sedm. Celkem to nestačí... Ale ostatně, na tom nezáleží. Můj být nepodléhá žádným přesunům a konec řečí. Mohu se jít naobědvat?“

„Promiňte,“ řekl čtvrtý, připomínající brouka s tvrdými krovkami.

„Promiňte,“ přerušil ho Švonder, „právě o jídelně a ordinaci jsme si přišli s vámi promluvit. Plenární schůze nájemníků vás prosí, abyste se dobrovolně, v rámci pracovní kázně, zřekl jídelny. Nikdo v celé Moskvě ji nemá.“

– Даже у Айседоры Дункан, – звонко крикнула женщина.

С Филиппом Филипповичем что-то сделалось, вследствие чего его лицо нежно побагровело и он не произнёс ни одного звука, выжидая, что будет дальше.

– И от смотровой также, – продолжал Швондер, – смотровую прекрасно можно соединить с кабинетом.

– Угу, – молвил Филипп Филиппович каким-то странным голосом, – а где же я должен принимать пищу?

– В спальне, – хором ответили все четверо.

Багровость Филиппа Филипповича приняла несколько сероватый оттенок.

– В спальне принимать пищу, – заговорил он слегка придушенным голосом, – в смотровой читать, в приёмной одеваться, оперировать в комнате прислуги, а в столовой осматривать. Очень возможно, что Айседора Дункан так и делает. Может быть, она в кабинете обедает, а кроликов режет в ванной. Может быть. Но я не Айседора Дункан!.. – вдруг рявкнул он и багровость его стала жёлтой. – Я буду обедать в столовой, а оперировать в операционной! Передайте это общему собранию и покорнейше вас прошу вернуться к вашим делам, а мне предоставить возможность принять пищу там, где её принимают все нормальные люди, то есть в столовой, а не в передней и не в детской.

– Тогда, профессор, ввиду вашего упорного противодействия, – сказал взволнованный Швондер, – мы подадим на вас жалобу в высшие инстанции.

– Ага, – молвил Филипп Филиппович, – так? – И голос его принял подозрительно вежливый оттенок, – одну минуточку попрошу вас подождать.

«Вот это парень, – в восторге подумал пёс, – весь в меня. Ох, тяпнет он их сейчас, ох, тяпнет. Не знаю ещё – каким способом, но так тяпнет… Бей их! Этого голенастого взять сейчас повыше сапога за подколенное сухожилие… Р-р-р…»

„Ani Isadora Duncanová*),“ vyjekla žena.

S Filippem Filippovičem se cosi dělo. Lehce zrůžověl v obličeji, nevydal ze sebe ani hlásku a čekal, co se bude dít dál.

„A ordinace také,“ pokračoval Švonder, „ordinace se dá krásně spojit s pracovnou.“

„Hm,“ ozval se Filipp Filippovič podivně vyměněným hlasem, „a kde mám podle vás jíst?“

„V ložnici,“ odpověděli všichni čtyři.

Růžové tváře Filippa Filippoviče jako by dostaly nádech do šeda.

„Jíst v ložnici,“ řekl poněkud přidušeným hlasem, „v ordinaci číst, v čekárně se oblékat, operovat v pokoji pro službu a v jídelně ordinovat. Dost možná, že Isadora Duncanová to tak dělá. Možná že obědvá v pracovně a králíky pitvá v koupelně. Možná. Ale já nejsem Isadora Duncanová!“ vyštěkl znenadání a nachové tváře mu zežloutly. „Já budu obědvat v jídelně a operovat v operačním sále! Vyřiďte to laskavě na plenárce a moc bych vás prosil, abyste se starali příště o sebe a mně ponechali možnost jíst tam, kde jedí všichni normální lidé, to jest v jídelně, a ne v hale či v dětském pokoji.“

„V tom případě se budete muset, profesore, smířit s tím, že vzhledem k vašemu tvrdošíjnému odporu vás zažalujeme na vyšších místech.“

„Ach tak,“ pravil Filipp Filippovič a v jeho hlase se objevil zdvořilý tón, „v tom případě bych prosil o minutku strpení.“

Chlapík, pomyslel si okouzleně pes, jako by mi z oka vypadl. Uf, teď je rafne, teď, anebo nikdy! Pořád ještě nevím jak, ale zasolí jim... Do nich! Toho nohatýho bych vzal těsně nad holínkou, do podkolenní šlachy... r—r—r...

**) Americká tanečnice (1878—1927), nakrátko manželka sovětského básníka Sergeje Jesenina.*

„Dokonce ani Isadora Duncanová,“ zvolala hlasitě žena.

S profesorem se něco dělo – tvář mu jemně znachověla, ale nevydal ze sebe ani hlásku a čekal, co bude dál.

„A taky ordinace,“ pokračoval Švonder, „ta se dá krásně spojit s pracovnou.“

„Hm,“ řekl profesor zvláštním tónem, „a kde mám jíst?“

„V ložnici,“ odpověděla čtveřice sborově.

Profesorova nachová barva získala šedavý odstín.

„Jíst v ložnici,“ začal trochu přidušeně, „číst v ordinaci, oblékat se v čekárně, operovat v pokojíku pro služebnou a v jídelně vyšetřovat pacienty. Je docela dobře možné, že Isadora Duncanová to tak dělá. Možná že obědvá v pracovně a v koupelně zabíjí králíky. To je možné. Ale já nejsem Isadora Duncanová!“ vyštěkl nečekaně a nachovost se změnila ve žluť. „Já budu obědvat v jídelně a operovat v operačním pokoji! Vyřiďte to plenární schůzi nájemníků, vraťte se ke svým záležitostem a poskytněte mi možnost najíst se tam, kde jedí všichni normální lidé, totiž v jídelně a ne v předsíni nebo v dětském pokoji.“

„V tom případě, profesore,“ řekl vzrušený Švonder, „v důsledku vašeho tvrdého odporu na vás podám stížnost k vyšším instancím.“

„A ták?“ opáčil Preobraženskij a jeho hlas zazněl podezřele zdvořile. „V tom případě vás prosím, abyste chviličku posečkali.“

To je chlapík, pomyslel si pes nadšeně, celý já. Teď je rafne, ojé! Ještě nevím jak, ale udělá to... Jen jim ukaž! Tomu kolohnátovi se tak zakousnout do šlachy pod kolenem... kousek nad holínkou vr-r-r...